

Грушецька Ольга

(науковий керівник: к. е. н., доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу ЗУНУ Богач Ю.А.)

РОЗШИРЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ МІСЦЕВОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЦЕВОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

У рамках проведення фінансової децентралізації та створення системи, що об'єктивно відобразатиме зусилля місцевої влади по посиленню власної фінансової спроможності, було розширено фінансові права місцевих органів влади. Зокрема, надано можливість органам місцевого самоврядування самостійно обирати установу, в якій вони обслуговуватимуть власні кошти (у частині бюджету розвитку та власних надходжень). Це дало змогу місцевим органам влади самостійно вирішувати: зберігати свої кошти на рахунках Казначейства чи в державному банку. Таке зменшення залежності місцевих органів влади від Казначейства надає можливість органам місцевого самоврядування заробити на процентах по вкладах та додає стимулів місцевим громадам щодо оптимізації витрат. [10,с. 22-23].

Крім наданого права заробляти на процентах по вкладах, місцеві органи влади мають право здійснювати місцеві запозичення до бюджетів – як місцеві, так і зовнішні, в тому числі шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій. Запозичення здійснюються до бюджету розвитку і кошти спрямовуються на реалізацію інвестиційних програм (проектів), метою яких є розвиток комунальної інфраструктури, впровадження ресурсозберігаючих технологій, створення, приріст чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення їх громад [6, 36].

Залучення різних джерел фінансування є одним з основних питань, яке постає перед ОТГ для втілення ідей розвитку. Ключовим

інструментом реалізації інвестиційних програм і проектів місцевого розвитку на сьогодні є Державний фонд регіонального розвитку, який виділяє кошти на відповідні проекти на основі схваленої формули та на конкретних засадах. Державний фонд регіонального розвитку має онлайн-платформу (dfrr.minregion.gov.ua), яка дозволяє знайомитися з інформацією про всі проекти, які фінансуються з фонду. Нормативно-правова база Державного фонду регіонального розвитку була вдосконалена в 2015 і 2016 рр. для забезпечення можливості фінансування всіх типів проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустріальних та інноваційних парків і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів.

Кошти Державного фонду регіонального розвитку розподіляються між регіонами за пропорцією, визначеною ст. 24-1 Бюджетного кодексу України з дотриманням таких критеріїв розподілу між Автономною Республікою Крим, областями та містами Києвом і Севастополем:

- 80% коштів – відповідно до чисельності населення, яке проживає у відповідному регіоні;
- 20% – з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до показника валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75% середнього показника по Україні).

Таким чином, 4/5 обсягу Державного фонду регіонального розвитку діляться між регіонами пропорційно до чисельності їх населення, а ще 1/5 розподіляється між тими регіонами, що мають валовий регіональний продукт, менший за 75% середнього показника по Україні – також пропорційно до чисельності населення таких регіонів.

Інвестиційні програми і проекти, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, повинні

відповідати одній з таких умов:

- відповідність пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку, стратегіях розвитку регіонів та у планах заходів з їх реалізації; а також державним будівельним нормам та стандартам, які передбачають реалізацію заходів з енергозбереження будівель та споруд; щодо врахування у проектах потреб осіб з інвалідністю та інших мало мобільних груп населення;

- впровадження інвестиційних програм і проектів як проектів співробітництва територіальних громад;

- підтримка добровільно об'єднаних територіальних громад. Тобто проект має бути розроблений на виконання плану заходів з реалізації регіональної стратегії розвитку, бути розробленим і реалізованим ОТГ або передбачати співробітництво ОТГ.

Лише відповідність одній із цих умов дає проекту підставу брати участь у конкурсному відборі [5, с. 17–18].

Аналіз регіональних проектів, які були подані для співфінансування з Державного фонду регіонального розвитку протягом 2016–2019 рр., засвідчив, що більшість цих проектів не були стратегічно орієнтованими, незважаючи на значні отримані кошти. Характер цих проектів переважно витриманий в традиційному “об’єктному підході” (реконструкція приміщень, закупівля котлів, заміна вікон тощо), тобто орієнтований на точкове відновлення місцевої інфраструктури. Водночас у роз’ясненнях Мінрегіону щодо підготовки проектів до Державного фонду регіонального розвитку визначено, що кошти фонду мають скеровуватись на “проекти розвитку”, які створюють можливості для розвитку громад, бізнесу (а отже робочих місць і податків), інвестицій в людський капітал тощо. Фактично маємо протилежне – майже всі проекти прив’язані до інфраструктурних об’єктів, тоді як відсутні проекти щодо розвитку людського капіталу, організації підтримки бізнесу тощо. Поняттю “розвитковий” відповідали одиниці проектів. Головні критерії, які брались до уваги: можливість завершення реалізації проекту у поточному році; гарантований обсяг співфінансування з місцевого

бюджету; ступінь будівельної готовності проекту. Незважаючи на чіткість регламентуючих документів щодо форми подачі проектних заявок, змісту розділів, якість заявок залишається на низькому рівні [4].

Загалом у 2016–2019рр. на реалізацію інвестиційних програм і проектів передбачено кошти з ДФРР у розмірі 3000 млн грн, 3500 млн грн і 6000 млн грн відповідно. Так у 2016 р. за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку було реалізовано 810 проектів, у 2017 р. – 803 і у 2018 р. – 806, завдяки яким з'явилися або модернізовані об'єкти освіти, водопостачання та водовідведення, охорона здоров'я та соціального захисту, дорожньо-транспортна інфраструктура, об'єкти культури, газо-, тепло-, енергопостачання, об'єкти фізичної культури та спорту, об'єкти екологічної сфери тощо [9].

Так, сам по собі Державного фонду регіонального розвитку є гарним інструментом фінансування місцевого розвитку, проте необхідно вдосконалювати механізм використання його коштів, зокрема в контексті стимулювання появи проектів розвитку характеру.

Окрім Державного фонду регіонального розвитку, слід відзначити такі інструменти, як державно-приватне партнерство і міжмуніципальне співробітництво, з якими громади отримали можливість більш ефективно реалізувати свої стратегії розвитку і залучати додаткові інвестиційні кошти.

Державно-приватне партнерство має перспективу стати одним із ключових механізмів реалізації місцевих інвестиційних програм і проектів, зокрема й інфраструктурних. Слід зазначити, що на теперішньому етапі розвитку країни актуалізувались об'єктивні обставини для запровадження механізмів державно-приватного партнерства. Адже для реалізації масштабних інвестиційних проектів в різних секторах економіки потрібні значні інвестиційні ресурси, потужним джерелом яких може стати приватний бізнес. Водночас, в умовах після кризового розвитку зростає інтерес бізнесу до

державної підтримки та партнерської співпраці, оскільки це дозволяє знизити ризики приватних інвестицій, підвищити надійність інвестиційних проектів для кредитних організацій. Сьогодні на галузевому рівні триває опрацювання низки проектів, які передбачають використання механізму державно-приватного партнерства. Зокрема, за підтримки Програми “U-LEAD з Європою” було відібрано 6 пілотних міст та ОТГ (Житомир, Тернопіль, Долина, Трускавець, Тростянець та Шацька ОТГ), з якими укладено меморандуми про співпрацю щодо реалізації державно-приватного партнерства[9].

Пілотні проекти є свідченням того, що використання державно-приватного партнерства може прискорити впровадження соціально значущих проектів, оскільки знижується залежність від наявності бюджетних ресурсів у держави, регіону, чи окремої громади. У той же час вивільнені бюджетні ресурси можуть спрямовуватись на інші цілі, такі як охорона здоров'я, освіта, та інші соціальні проекти. Висока ефективність державно-приватне партнерство як форми взаємодії держави та бізнесу доведена досвідом багатьох країн світу.

У контексті реалізації проектів розвитку територіальних громад особливого значення набуває використання механізму міжмуніципального співробітництва. За даними Реєстру договорів про співробітництво територіальних громад Мінрегіону, механізм міжмуніципального співробітництва використовується громадами 21 області України, з яких Полтавська область є лідером. Загалом станом на 1 січня 2019 р. інструменти міжмуніципального співробітництва у своїй практиці використовують 1170 територіальних громад. Проте зареєстровано лише 269 договорів міжмуніципального співробітництва (2015 р. – 31 договір, 2016 р. – +39 договорів, 2017 р. – +48 договорів, 2018 р. – +178 договорів), 69 з яких діє у сфері ЖКГ, 59 – освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, 35 – пожежної безпеки, 23 – благоустрою, 110 – іншого[9].

Крім того, починаючи з 2018 р. територіальні громади отримали й інші фінансові можливості у вирішенні питань місцевого значення, а саме починає діяти Державний дорожній фонд. Кошти Державний дорожній фонд, виділені на дороги, будуть автоматично надходити виключно на ремонт та будівництво автошляхів. Також нарешті з'явиться цільове фінансування доріг місцевого значення. Виділення джерел фінансування дорожнього господарства в окремий фонд допоможе забезпечити стабільне фінансування і дозволить запобігти спрямуванню коштів на інші цілі. Реформа децентралізації в цьому напрямі передбачає поетапне введення в дію Державний дорожній фонд [7].

Так, ОТГ на сьогодні отримали певну кількість додаткових фінансових можливостей для забезпечення свого розвитку, однак раціональне й ефективне використання коштів місцевих бюджетів значною мірою залежить від наявності відповідного кадрового потенціалу та здатності персоналу готувати проекти місцевого розвитку для отримання державного та зарубіжного фінансування. Разом з тим, слід враховувати, що державна підтримка ОТГ може мати тимчасовий характер, тому їм слід посилювати власну спроможність організувати стаке фінансове забезпечення розвитку своїх територіальних громад.

Використані джерела

1. Деякі питання державного фонду регіонального розвитку : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.03.2015 р. № 196 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-p>
2. Питання використання у 2015 році коштів державного фонду регіонального розвитку [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів від 18 берез. 2015 р. № 195 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/195-2015-p>
3. Питання підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житловокомунального господарства від 24 квіт. 2015 р. № 80 – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0488-15>
4. Про затвердження Порядку перерахування міжбюджетних трансфертів

- [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів від 15 груд. 2010 р. № 1132 – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1132-2010-p>
5. Бондарук Н. Особливості фінансування проектів регіонального розвитку за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку / Н. Бондарук // Журнал "Стратегія розвитку" – 2016. – №1. – С. 17–18.
6. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади. Практичний посібник. – К. : – 2017. – 108 с.
7. Олійник В. Скільки грошей з Дорожнього фонду отримає кожна область України [Електронний ресурс] / В. Олійник – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/en/news/6662?page=38>.
8. Практичний посібник “Формування спроможних громад” – видання друге [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://auc.org.ua/sites/default/files/library/posibnyk.tergweb.pdf>
9. Сухарська Л. В. Правове регулювання фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в Україні в умовах бюджетної децентралізації. Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2016. № 3 (30). С. 144–151. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_1_17
10. Ткачук А.Ф. Про бюджет і не тільки. Спеціально для об'єднаних територіальних громад / Анатолій Ткачук, Ніна Наталенко. – К. : ІКЦ “Легальний статус”, 2016. – 76 с

Гураль Андрій

(науковий керівник: д.наук з держ. управл., професор кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу ЗУНУ Толкованов В.В.)

РОЗВИТОК ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН В ПРОЦЕСІ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Незважаючи на приклади успішної взаємодії територіальних громад у рамках міжмуніципального співробітництва, така практика сьогодні ще не набула широкого розповсюдження, що, передусім, обумовлено інституційною нерозвиненістю такого способу взаємодії, а також проблематикою повного використання визначеного чинними